

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗВО "ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
"УКРАЇНА" ДУБЕНСЬКА ФІЛІЯ**

**БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА,
БІБЛІОГРАФІСТИКА, БІБЛІОТЕРАПІЯ В ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції**

20 квітня 2024 року

м. Мукачєво

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА» ДУБЕНСЬКА ФІЛІЯ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА,
БІБЛІОГРАФІСТИКА, БІБЛІОТЕРАПІЯ В ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції**

20 квітня 2024 року

**Мукачево
2024**

2. Гренджа-Донський В. С. Зібрання творів: В 12-ти томах / зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз. Т. 3. Тв. для дітей і молоді. Поезії. 677 с.

3. Розман І., Лемак О. Проблематика формування і розвитку особистості у прозових творах українських письменників Закарпаття (20–30-ті рр. ХХ століття). *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 7 (51). С. 14-18. URL: <http://surl.li/tjsxd>.

УДК 316.663:028.8:615.85:321.022"1914/1918"(477)(043.2)

Олександр МАЛЕЦЬ,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево

Наталія МАЛЕЦЬ,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет», м. Ужгород

Мирослава БАБИНЕЦЬ
Ужгородський торговельно-
економічний інститут Державного
торговельно-економічного університету,
м. Ужгород

РОЛЬ БІБЛІОТЕРАПІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СОЮЗУ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ У РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Активізація самостійницьких настроїв у Галичині та Буковині мали значний вплив на розвиток всеукраїнського національно-визвольного руху [1, с. 338-341]. Перша світова війна стала могутнім каталізатором процесів історичного розвитку. Напередодні війни українці Галичини і Наддніпрянщини зосереджувалися на розв'язанні конкретних національних завдань, які можна було досягти здебільшого легальними засобами, зумовленими реальними можливостями під владою Австро-Угорщини та Росії [2, с. 73]. Для українців війна докорінно змінила національно-політичну ситуацію. Галичани і наддніпрянці проголосили свою лояльність до держав, під пануванням яких вони перебували, що поставило їх у протилежно воюючі сторони. Проте на бік галичан перейшла частина наддніпрянців, що опинилися в еміграції, і яка створила 4 серпня 1914 р. у Львові Союз визволення України (СВУ). Це була безпартійна політична організація наддніпрянців, яка проголосила своїм головним політичним постулатом державну самостійність і соборність України.

Союз визволення України вважав, що зміцнення Січових Стрільців стане тим політичним чинником для країн Четвертого Союзу, який посилить національні позиції українців. Але для цього необхідне поповнення, яке варто було шукати серед військовополонених українців російської армії [2, с. 274]. Перебуваючи у Відні СВУ двічі – 10 і 27 жовтня 1914 р. звертався до Міністерства закордонних справ Австро-Угорщини про отримання згоди від військових властей на ведення національно-політичної роботи серед полонених українців. Врешті-решт, наприкінці жовтня він таку згоду отримав і зразу ж підготував відповідний план роботи [3, с. 215].

Завдяки Союзу для полонених українців був відкритий спеціальний табір у містечку Фрайштадт (Верхня Австрія). СВУ розпочав організаційні заходи для українізації цього табору полонених вже у жовтні 1914 р. М. Гаврилко

розпочав розповсюдження серед полонених українських видань (переважно релігійного змісту), причому самі "полонені не конче були вдоволені з цих книжок", звернувшись до представника СВУ з проханням надіслати їм "Кобзар" Т. Шевченка, твори М. Кропивницького та І. Карпенка-Карого, літературу з історії України [4, с. 41]. Дозвіл від австрійської військової влади на українізацію табору СВУ отримав у листопаді 1914 р. Президія СВУ затвердила його статут, в якому, зокрема, зазначалося, що "відділення України можна добитися тільки активним виступом з бронею (зі зброєю) в руках, і що ця справа потребує жертв, то не кожний спочуваючий годиться до роботи Відділа, а через це і члени Відділа СВУ діляться на дійсних, спочувальників і членів-добродіїв" [3, с. 217].

Розуміючи складність ситуації в таборі провід СВУ вирішив активізувати проведення культурно-просвітницької праці серед полонених(бібліотерапії), і вже у середині грудня 1914 р. відрядив до Фрайштадту В. Сімовича із завданням організувати її систематичне проведення у таборі. Навесні 1915 р. у табір прибув Я. Остапчук разом з О. К. Даниленком, д-ром О. Охримовичем для проведення просвітницької роботи. Щотижнево члени відділу збиралися на загальні збори, на яких налічувалися перспективні плани роботи, обговорювалися нормативні документи, дебатовалася бібліотечна література [5, с. 88-89].

У квітні 1915 р. розпочалися систематичні виклади з діапроектором, що стало можливим після приїзду до табору М. Чайківського. Спочатку в таборі відбувалися виклади з географії, природознавства, археології, літератури та ін. Але після придбання фотографічного апарату (кошти для цього надані СВУ), зусиллями полонених була виготовлена значна кількість діапозитивів з історії та географії України, що дозволило розширити тематику цих викладів [6, с. 145]. Улюбленою справою активістів СВУ була організація віч (загальних зборів всіх полонених), де обговорювалися останні політичні й військові події, питання пов'язані з побутом й життям у таборі. Віча, на яких головував колишній посол до Державної ради у Відні, збирали до кількох сотень полонених і були ефективним і дієвим засобом національно-патріотичного виховання полонених [7, с. 119].

Поступово набирав нових рис і характер діяльності співробітників СВУ в таборі, які стали приділяти більшу увагу пропаганді національної ідеї серед полонених. У серпні 1915 р. із полонених у Фрайштадті постав "Політичний" та "Літературний" гуртки, члени якого, спільно з представниками Союзу поновили політичну роботу серед полонених в українському патріотичному дусі. Як зазначалося у "Звіті з діяльності Союзу визволення України серед полонених російської армії української народності" від 4 листопада 1915 р. (підписаного А. Жуком і М. Меленевським), основними формами цієї роботи були "доступні популярні літературні читання", навчання грамоті, випозичання з бібліотеки книжок, плекання народної музики, співу і мистецтва; курси німецької і української мов, літератури та історії, соціальних наук, кооперації, господарства і рільництва; а її метою "пробудження національної свідомості серед полонених, поглиблення культурного рівня, поширення серед них ідеї

політичної самостійності української нації, горожанське виховане на основах політичної активності та самодіяльності" [4, с. 47].

Особливо популярними були "масові читання", які щоденно влаштовувалися у спеціальному бараці. Вони відбувалися в двох формах: читання української літератури (вибрані вірші чи оповідання) або проведення популярних лекцій. В останньому випадку пропонувалися такі теми, як українська і загальна історія, становище українців у Росії та Австрії, політичні системи держав світу, географія і природознавство, соціальні проблеми, огляди військового і політичного становища країн світу тощо. В залежності від теми і ситуації в таборі ці заходи СВУ збирали від 300 до трьох тисяч осіб.

Представники галицької інтелігенції приділяли велику увагу роботі з неграмотними. Для цього у таборі було засновано три бібліотеки: дві для полонених (по кілька тисяч томів кожна) і одна для співробітників Просвітнього відділу СВУ і табірному активу (близько 1000 книжок). Крім того, грамотні полонених щоденно вчили їх товариші з числа народних вчителів, і курс збирав по 70-100 слухачів. Ті ж полонені (особливо з числа табірному активу), хто вже мав певний освітній ценз, виявляли велике зацікавлення до вивчення німецької мови, що пояснювалося їх бажанням полегшити собі безпосередній контакт зі службовцями табірної комендатури. Ці курси збирали до 100 учасників, а їх робота завжди зустрічала повне розуміння з боку австрійської військової влади. Для цієї ж групи полонених були організовані курси української мови та історії літератури, що відбувалися тричі на тиждень у присутності переважно 100 осіб. Щоденні курси "соціальних" наук, що включали в себе виклади з історії культури, соціології, політекономії, державного права, націології та історії України – також призначалися для освіченої частини полонених, збираючи від 100 до 300 осіб [4, с. 48-49]. Зусиллями просвітян табору у другій половині 1916-1917 рр. було організоване читання 63 курсів (загалом 5753 лекцій), на яких були присутні 7864 слухачі [8, с.101]. Наведені цифри підтверджують ту думку, що особливу увагу освітні інституції табору приділяли передусім українознавчим предметам (історія України, українська мова та історія української літератури). З одного боку, просвітні організації цілеспрямовано готували полонених до майбутнього цивільного життя на Батьківщині, а з іншого – через бібліотерапію виховували з них свідомих громадян вільної України.

Таким чином, співробітникам СВУ у Фрайштадті у 1915 р. вдалося подолати негативне ставлення полонених до української ідеї, а також згуртувати табірний актив, який поступово перебирав до своїх рук його функції, проводячи освітню роботу серед полонених.

Список використаних джерел

1. Історія України: нове бачення. У двох томах. Т.1. Київ, 1995. 360 с.
2. Патер І.Г. Союз визволення України: проблеми державності і соборності. Львів. Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2000. 346 с.
3. Романюк М., Крупський І. До історії встановлення української таборової преси (1915-1917) // Третій Міжнародний конгрес українців. Історія. Ч 2. Харків, 1996. 254 с.
4. Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). Київ, 1999. 296 с.

5. Сімович В. Початки національно-просвітньої праці серед полонених українців у таборі Фрайштадт // Союз визволення України 1914-1918 рр. у Відні. Нью-Йорк, 1979. С. 83-94.
6. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія Української державності. Львів, 1995. 246 с.
7. Мороз В. Україна у двадцятому столітті. Тернопіль, 1997. 221 с.
8. Дубрівський П. Культурно-просвітня робота в таборі Фрайштадт // Союз визволення України у Відні (191918). Нью-Йорк, 1979. С. 99-155.

УДК 022:643.8

Оксана МАТВІЙЧУК

Державна науково-педагогічна
бібліотека України імені
В.О.Сухомлинського,
м. Київ

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У БІБЛІОТЕЦІ: ОГЛЯД ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Нестабільність, невизначеність, складність та неоднозначність є ознаками сучасного глобалізованого світу. Створення безпечного освітнього середовища, розуміння, що приміщення і територія бібліотеки повинні бути безпечними та комфортними для навчання є актуальним питанням для осмислення не лише теоретичного, а й практичного значення. Співробітники відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського реалізують програму дослідження «Освітнянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації». Здійснюючи науково-бібліографічний аналіз та аналітико-синтетичне опрацювання публікацій щодо даної теми хочемо відзначити увагу дослідників до питань безпечного освітнього середовища у бібліотеці.

Варто зазначити, що в публікаціях: статтях, інтернет-ресурсах, соціальних мережах, зокрема YouTube дослідники висвітлюють в основному питання безпечного простору для перебування як здобувачів освіти, так і працівників бібліотеки; створення безпечного середовища в умовах воєнного стану. Термін «безпе́ка» розглядається як багатозначний термін, який визначає стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, спільноти, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз; безпека – стан захищеності особи чи групи, наявність способів задоволення потреб особистості та захисту її прав [1]. Безпечне освітнє середовище – це стан освітнього середовища, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці; відсутні будь-які прояви насильства та дискримінації; дотримуються прав усіх учасників освітнього процесу; комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учасників освітнього процесу, користувачів бібліотеки. В такому середовищі відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу. Дослідники стверджують, що бібліотека – це насправді дуже безпечне місце [2]. Вона є місцем, де можна вільно читати,

ЗМІСТ

Абельчакова Н. Особливості спілкування бібліотечного працівника і користувача бібліотеки	5
Білак О., Прокопович Л. Соціокультурна роль книги в публічному просторі Мукачівської міської центральної бібліотеки імені Олександра Духновича	7
Бузаші М., Веремчук О. Бібліотека як інформаційно-освітній центр	9
Веремчук О., Гасуляк С. Вебсайт бібліотеки ЗВО як інструмент інформаційного обслуговування користувачів	11
Веремчук О., Мещанінов А. Документний фонд як основа функціонування бібліотек	14
Веремчук О., Чмига В. Комплектування фондів бібліотек для дітей: проблеми надходження та вибуття	17
Гарапко В., Алмашій К. Використання нормативних документів ЮНЕСКО для етичного використання даних корінних народів штучним інтелектом	19
Гладиш С., Трачук Л. Архівування образотворчих документів	21
Головчук О. В. Історичний контекст бібліопсихології: психологічне сприйняття та значущість книги	23
Головчук О., Рубан О. Вплив книготерапії на емоційний інтелект читача	26
Гольча А., Прокопович Л. Стратегічні напрямки розвитку бібліотечної справи в Україні	28
Горпенюк М., Даниленко М. Сучасна бібліотека як поліфункціональний культурний комплекс	31
Гриценко І. Діджиталізація як основа діяльності сучасних бібліотек	33
Даниленко М. Бібліотерапія як один з методів психологічної реабілітації військових ...	36
Даниленко М., Федорук С. Цифровізація бібліотек та її соціокультурне значення	38
Демчина Л. Тенденції сучасного розвитку бібліотек ЗВО	40
Кампов Н. Становлення бібліотекознавства як науки.....	42
Качур О., Мовчан К. Бібліотерапія у вищій освіті: роль бібліотек	44
Купрунець М. Роль бібліотеки в соціалізації молоді з інвалідністю (з досвіду Рівненської обласної бібліотеки для молоді)	46
Лемак О. Українські письменники Закарпаття (20-30-ті рр. ХХ століття): роль бібліотечної педагогіки	49
Малець О., Малець Н., Бабинець М. Роль бібліотерапії в діяльності Союзу визволення України у роки Першої світової війни	51
Матвійчук О. Безпечне освітнє середовище у бібліотеці: огляд інформаційних ресурсів	54
Митничук Д., Постельжук О. Штучний інтелект на допомогу бібліотекарям	56
Мовчан К., Вишневська А. Бібліотека як платформа інтелектуального розвитку.....	58
Мовчан К., Власенко В. Бібліотека як освітній простір: розкриття можливостей для здобувачів вищої освіти	60
Мовчан К., Сабов А. Бібліотерапія в дошкільній педагогіці: перспективи та застосування	61
Моргун А. Мультимедійні засоби в бібліотечно-педагогічній діяльності: інтерактивність та відкриття нових можливостей для освіти та розвитку	63
Моргун А., Гусак Е.-О. Бібліотерапія як форма літературного лікування	66
Моргун А., Петрова А. Вплив читання на емоційний стан	69
Моргун А., Шершун Я. Психологічні аспекти читання та його вплив на розвиток особистості: роль бібліотек у підтримці психічного здоров'я людини	72

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>